

นิพนธ์ต้นฉบับ

Original Article

การศึกษาระดับสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพทารกแรกเกิด โรงพยาบาลสกลนคร

ศรียัมพร ตัวนยี พย.ม.*

อาทิตยา ตูพิลา พย.บ.**

พรทิพย์ ไชยงาม พย.บ.**

บทคัดย่อ

การวิจัยและการพัฒนาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพทารกแรกเกิด โรงพยาบาลสกลนคร ศึกษาในเดือนกันยายน พ.ศ. 2565 ถึงเมษายน พ.ศ. 2566 2 ระยะ คือ 1) พัฒนาแบบประเมินประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดของมาร์เรลลีและคณะ กลุ่มตัวอย่าง 7 คน และ 2) ประเมินระดับสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพทารกแรกเกิด จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพทารกแรกเกิด 7 ด้าน ซึ่งมีค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.0 ค่าความเชื่อมั่นวิธีสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.94 รวบรวมข้อมูลโดยการจัดกลุ่มเนื้อหา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัยพบว่า แบบประเมินสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพทารกแรกเกิดประกอบด้วย 7 ด้าน คือ 1) การประเมินสภาวะสุขภาพทารกแรกเกิด 2) การปฏิบัติการพยาบาลทารกแรกเกิด 3) การส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ 4) ความปลอดภัยและการป้องกันการติดเชื้อ 5) การสื่อสาร การให้ข้อมูล และการประสานงาน 6) การบริหารยา/สารน้ำ และ 7) การใช้อุปกรณ์และเทคโนโลยีทางการแพทย์ ผลการประเมินระดับสมรรถนะ พบว่า สมรรถนะระดับดีมากคือ ด้านความปลอดภัยและการป้องกันการติดเชื้อ ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.55) รองลงมาคือ สมรรถนะระดับดี ได้แก่ ด้านปฏิบัติการพยาบาลทารกแรกเกิด และการใช้อุปกรณ์และเทคโนโลยีทางการแพทย์ ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.69) ด้านการประเมินสภาวะสุขภาพทารกแรกเกิด ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.68) ด้านการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.75) ด้านการบริหารยา ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.68) และด้านการสื่อสาร การให้ข้อมูล และการประสานงาน ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.63) จึงควรใช้ผลการศึกษาเป็นแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาและนิเทศพยาบาลวิชาชีพที่ให้บริการทารกแรกเกิดต่อไป

คำสำคัญ: แบบประเมินสมรรถนะ พยาบาลวิชาชีพ ทารกแรกเกิด

* พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ โรงพยาบาลสกลนคร ผู้รับผิดชอบผลงาน

** พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ โรงพยาบาลสกลนคร

Study of Newborn Professional Nurses' Competency Levels at Sakon Nakhon Hospital

Sriamporn Tuanyee M.N.S.*

Artittaya Tupila B.N.S.**

Porntip Chaingam B.N.S.**

Abstract

This research and development research aimed to study the neonatal professional nurses' competency levels at Sakon Nakhon Hospital. The study was conducted from September, 2022 to April 2023 in 2 phases; 1) developed the assessment form based on the Marrelly et al.'s conceptual framework using 7 Samples and 2) assessed the competency level of 15 neonatal professional nurses. The tools used were the questionnaires consisted of 7 aspects of neonatal professional nurses' competency with the content validity index of 1.0 and the Cronbach's alpha coefficient of 0.94. Data were collected by content grouping and analyzed by the percentage, average ($\bar{X}$) and standard deviation (S.D.).

The results showed that the neonatal professional nurses' competency assessment form consisted of 7 aspects; 1) Assessment of the health status of newborn 2) Neonatal Nursing Practice 3) Promotion of breastfeeding 4) Safety and infection prevention 5) Communication, Information and Coordination 6) Drug/fluid administration and 7) Use of medical equipment and technology. The assessment of nurses' competency levels showed that they had the very good level in the safety and infection prevention aspect ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.55). Followed by the good competency levels which were the aspect of neonatal nursing practice and use of medical equipment and technology ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.69), assessment of the health status of newborn ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.68), promotion of breastfeeding ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.75), drug administration ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.68) and the communication, information and coordination ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.63). Therefore, these results should be used as a guideline for developing the developing plan and supervising professional nurses who provide services for newborns in the future.

Keywords: Professional nurse competency form, Professional Nurses, Newborn baby

* Registered Nurse (Senior Professional Level), Sakon Nakhon Hospital

** Registered Nurse (Professional Level), Sakon Nakhon Hospital

Received: June 30, 2023 / Revised: August 5, 2023 / Accepted: August 22, 2023

บทนำ

การพยาบาลเป็นการปฏิบัติกับชีวิตและสุขภาพของมนุษย์ทุกวัย ทั้งบุคคล กลุ่มคน ครอบครัวและชุมชน ในทุกภาวะสุขภาพ ซึ่งบูรณาการจากศาสตร์ความรู้ทางการแพทย์ และการแพทย์มาใช้ในการดูแลภาวะเจ็บป่วย โดยใช้สมรรถนะและศักยภาพของพยาบาลเป็นตัวหลักในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งสมรรถนะการพยาบาล เป็นความสามารถในการปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ทารกแรกเกิดเป็นกลุ่มวัยที่มีโอกาสเกิดความเจ็บป่วยได้ง่ายมากกว่ากลุ่มวัยอื่น ๆ หัวใจของการดูแลทารกแรกเกิดคือการป้องกันการเจ็บป่วย พยาบาลทารกแรกเกิด เป็นพยาบาลที่ให้การพยาบาลตั้งแต่ทารกที่มีการเจ็บป่วยเล็กน้อย จนถึงทารกที่มีภาวะเจ็บป่วยวิกฤต รวมถึงครอบครัวของทารก ทารกหากมีการเจ็บป่วยต้องวินิจฉัยการเจ็บป่วยให้ได้โดยเร็วและให้การรักษายาพยาบาลทันที ป้องกันและลดภาวะแทรกซ้อนที่อาจคุกคามต่อชีวิตทารก เพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของทารกและครอบครัว¹ พยาบาลเป็นผู้ที่มีความสำคัญและมีบทบาทในการดูแล เนื่องจากเป็นผู้ที่ให้การดูแลใกล้ชิดตลอด 24 ชั่วโมง ในหอผู้ป่วย จึงจำเป็นต้องมีความรู้และทักษะที่สามารถให้การดูแลที่เหมาะสมตามความเจ็บป่วยและภาวะแทรกซ้อนของทารกแรกเกิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โรงพยาบาลสกลนคร เป็นศูนย์เชี่ยวชาญด้านการดูแลรักษาทารกแรกเกิด (Focal point Service Plan สาขาทารกแรกเกิด) เขตสุขภาพที่ 8 รับดูแลทารกแรกเกิดทั้งหมดในโรงพยาบาลและรับส่งต่อ โดยคณะกรรมการวิชาการ กลุ่มการพยาบาลได้กำหนดทักษะที่ต้องพัฒนาและการสอนปฏิบัติงานสำหรับพยาบาลจบการศึกษาใหม่ รวมทั้งมีนโยบายการประเมินสมรรถนะหลักตามสมรรถนะหลักของข้าราชการพลเรือน 5 ด้าน ปีละ 2 ครั้ง และประเมินสมรรถนะเชิงวิชาชีพตามแบบประเมินสมรรถนะเชิงวิชาชีพที่กลุ่มการพยาบาลกำหนด คือ การจัดการการรบกวน การช่วยฟื้นคืนชีพ การเฝ้าระวังการติดเชื้อ และการบริหารยา² ส่วนสมรรถนะเฉพาะด้านการพยาบาลทารกแรกเกิด ยังไม่มีการกำหนดและแบบประเมินที่ชัดเจน อีกทั้งจากสถิติกลุ่มงานกุมารเวชกรรมย้อนหลัง ในปี 2562, 2563 และ 2564 พบว่า อัตราการติดเชื้อในโรงพยาบาลมีแนวโน้มสูงขึ้น คือ 1.39, 1.69 และ 2.5 ต่อ 1,000 วันนอน ตามลำดับ

พบความเสี่ยงในการบริหารยาจำนวน 3, 6 และ 10 ครั้ง ตามลำดับ รวมถึงพบอัตราการติดเชื้อที่บริเวณการให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำส่วนปลาย เท่ากับ 0.3, 0.62 และ 1.3 ต่อพันวันนอน ตามลำดับ³ จากข้อมูลดังกล่าว หน่วยงานกุมารเวชกรรม 1 จึงทำการศึกษาระดับสมรรถนะและพัฒนาสมรรถนะในการดูแลทารกแรกเกิดเพื่อให้การดูแลผู้ป่วยได้ตามมาตรฐานวิชาชีพเพื่อให้สามารถดูแลทารกแรกเกิดได้อย่างมีคุณภาพและปลอดภัย และเนื่องด้วยสมรรถนะเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ⁴ สมรรถนะการพยาบาลเป็นความสามารถในการปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย โดยนำความรู้มาใช้และมีการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลในแต่ละสถานการณ์ที่เกิดขึ้น สมรรถนะมีความสำคัญโดยตรงต่องาน สามารถสร้างผลการปฏิบัติที่ดีและมีประสิทธิภาพได้⁵ การประเมินระดับสมรรถนะเป็นสิ่งจำเป็นและต้องทำอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาพยาบาลให้มีระดับสมรรถนะตามเกณฑ์ที่ต้องการ⁶

จากการทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยในระยะ 5 – 10 ปี ที่ผ่านมา พบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสมรรถนะของพยาบาลทารกแรกเกิด อาทิเช่น การวิจัยในพยาบาลวิชาชีพที่ทำงานในโรงพยาบาลของรัฐ ได้สมรรถนะของพยาบาลที่ดูแลทารกแรกเกิดวิกฤต 7 ตัวประกอบ⁷ ได้แก่ 1) ด้านการปฏิบัติการพยาบาลทารกแรกเกิดระยะวิกฤตในภาวะฉุกเฉิน 2) ด้านการเตรียมความพร้อมของครอบครัว 3) ด้านการใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ 4) ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมและป้องกันการติดเชื้อ 5) ด้านการส่งเสริมพัฒนาการของทารก 6) ด้านการดูแลอุณหภูมิกายทารกแรกเกิดระยะวิกฤต และ 7) ด้านคุณลักษณะพยาบาลทารกแรกเกิดระยะวิกฤต ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในโรงพยาบาลตติยภูมิแห่งหนึ่ง สังกัดสำนักการแพทย์ กรุงเทพมหานคร ที่ได้ศึกษาสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพที่ดูแลทารกแรกเกิดที่มีภาวะปกติ มีภาวะเสี่ยงและภาวะเจ็บป่วย ประกอบด้วยสมรรถนะ 7 ด้าน⁸ ดังนี้ 1) ด้านการประเมินสภาวะสุขภาพทารกแรกเกิด 2) ด้านการปฏิบัติการพยาบาลทารกแรกเกิด 3) ด้านการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ 4) ด้านความปลอดภัยและการบริหารความเสี่ยง 5) ด้านการสื่อสารและการให้ข้อมูล 6) ด้านการวางแผนจำหน่าย และ 7) ด้านการพิทักษ์สิทธิ์การวิจัยในพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในหน่วยการพยาบาลทารกแรกเกิด ศูนย์การแพทย์ปัญญานันทภิกขุ

ชลประทาน ได้สมรรถนะพยาบาลวิชาชีพที่ดูแลทารกแรกเกิดที่มีภาวะปกติ มีภาวะเสี่ยง ภาวะเจ็บป่วย และภาวะวิกฤต ประกอบด้วยสมรรถนะเฉพาะ 9 ด้าน⁹ ดังนี้ 1) ด้านความรู้ความสามารถที่ทันสมัยในการให้การพยาบาลทารกแรกเกิดเฉพาะโรค 2) ด้านการปฏิบัติการพยาบาลทารกแรกเกิดและหัตถการสำคัญ 3) ด้านการพยาบาลทารกใช้เครื่องช่วยหายใจ 4) ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมและป้องกันการติดเชื้อ 5) ด้านการให้สารน้ำสารอาหารทางหลอดเลือดดำ 6) ด้านการบริหารยา 7) ด้านการวางแผนจำหน่าย 8) ด้านความรู้ความสามารถในการใช้อุปกรณ์และเครื่องมือทางการแพทย์ และ 9) ด้านการสอนและให้คำแนะนำ ในต่างประเทศ การศึกษาของราชวิทยาลัยพยาบาลแห่งสหราชอาณาจักร¹⁰ ได้กำหนดสมรรถนะหลักของพยาบาลทารกแรกเกิดไว้ 7 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการสื่อสาร และการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล 2) ด้านการพัฒนาและเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 3) ด้านการดูแลสุขภาพ ความปลอดภัยและการรักษาความปลอดภัย 4) ด้านการพัฒนาบริการ มีความรู้ ความสามารถในการประสานงานในทีมสุขภาพ 5) ด้านคุณภาพการวิจัย และการพัฒนา 6) ความเสมอภาคและสิทธิของผู้ป่วย 7) ความรับผิดชอบในการดูแลผู้ป่วย ให้การพยาบาลที่มีมาตรฐาน การศึกษาในประเทศออสเตรเลีย วิทยาลัยออสเตรเลียสำหรับพยาบาลทารกแรกเกิด¹¹ มีการกำหนดสมรรถนะของพยาบาลทารกแรกเกิดไว้ 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการดูแลโดยยึดครอบครัวเป็นศูนย์กลาง 2) ด้านการปฏิบัติทางคลินิก สอดคล้องกับกฎหมายและจริยธรรม 3) ด้านความเป็นผู้นำและการทำงานเป็นทีม 4) ด้านการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพ ปฏิบัติพยาบาลที่มีประสิทธิภาพ และ 5) ด้านการวิจัย และในประเทศสหรัฐอเมริกา สมาคมพยาบาลอเมริกันและสมาคมพยาบาลทารกแรกเกิดแห่งชาติ¹² ได้กำหนดสมรรถนะของพยาบาลทารกแรกเกิดในการปฏิบัติการทารกแรกเกิดไว้ 16 ด้าน ดังนี้ สมรรถนะสำหรับพยาบาลระดับปฏิบัติการ 1) ด้านการประเมินอาการ ทั้งจากการซักประวัติและการตรวจร่างกายทารก 2) ด้านการวินิจฉัยการพยาบาล 3) ด้านการระบุผลลัพธ์ในการปฏิบัติการพยาบาลที่สามารถวัดได้ และมุ่งเน้นที่ผู้ป่วย 4) ด้านการวางแผนการพยาบาลได้ครอบคลุมตามความต้องการของผู้ป่วยรายบุคคล 5) ด้านการปฏิบัติการพยาบาล และ 6) ด้านการประเมินผลการปฏิบัติการพยาบาล ส่วน

สมรรถนะสำหรับพยาบาลระดับผู้ชำนาญต้องมีสมรรถนะในระดับปฏิบัติการทั้ง 6 ข้อเป็นเบื้องต้นก่อน แล้วตามด้วย 7) ด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณ 8) ด้านการศึกษาพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง 9) ด้านการปฏิบัติตามหลักฐานเชิงประจักษ์และการวิจัย 10) ด้านการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติการพยาบาล 11) ด้านการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ 12) ด้านภาวะผู้นำ 13) ด้านการประสานความร่วมมือในทีมสุขภาพ 14) ด้านการประเมินผลการปฏิบัติ 15) ด้านการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพสูงสุด และ 16) ด้านการอนามัยสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการควบคุมและป้องกันการติดเชื้อ การศึกษาที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่าสมรรถนะแต่ละหน่วยงานแตกต่างกันตามบริบทของหน่วยงานนั้น ๆ แต่มีสมรรถนะที่คล้ายคลึงกัน คือ ด้านการประเมินภาวะสุขภาพทารกแรกเกิด ด้านการปฏิบัติการพยาบาลทารกแรกเกิด ด้านการสื่อสาร ด้านความปลอดภัย และด้านการใช้เครื่องมือ จะเห็นว่าบริบทของสถานพยาบาลแต่ละแห่งที่กล่าวมามีความแตกต่างจากบริบทของโรงพยาบาลสกลนคร จึงทำให้ไม่สามารถนำสมรรถนะที่มีผู้ศึกษามาก่อนแล้วมาใช้ได้ทั้งหมด และสมรรถนะควรมีความเฉพาะเจาะจงสำหรับแต่ละหน่วยงาน ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการพัฒนาสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพทารกแรกเกิด โรงพยาบาลสกลนคร เพื่อให้พยาบาลวิชาชีพมีความตื่นตัวที่จะพัฒนาตนเองให้มีสมรรถนะที่เหมาะสมอยู่เสมอ เพิ่มความรู้สึกมีคุณค่าและความรู้สึกรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน และทำให้ผู้บริหารสามารถนำสมรรถนะที่ได้มาใช้ประโยชน์ในการบริหารงานบุคลากรทางการพยาบาลแผนกทารกแรกเกิด โรงพยาบาลสกลนคร ต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพทารกแรกเกิด โรงพยาบาลสกลนคร

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา ดำเนินการ 2 ระยะ ระยะที่ 1 พัฒนาแบบประเมินสมรรถนะพยาบาลทารกแรกเกิด (สิงหาคม – ธันวาคม พ.ศ. 2565) กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเฉพาะเจาะจงตามคุณสมบัติที่กำหนด ดังนี้ พยาบาลวิชาชีพที่จบการพยาบาลเฉพาะทางสาขากการพยาบาลทารกแรกเกิดหรือการพยาบาลเวชปฏิบัติวิกฤตทารกแรกเกิดหรือการพยาบาลวิกฤตทารกแรกเกิด และ

ปฏิบัติงานที่หอผู้ป่วยทารกแรกเกิดอย่างน้อย 5 ปี จำนวน 7 คน

ประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดของมาร์เรลลี และคณะ⁴ 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) กำหนดวัตถุประสงค์ คือ สมรรถนะพยาบาลวิชาชีพทารกแรกเกิด 2) แสวงหาผู้ให้การสนับสนุนกลุ่มตัวอย่างตามคุณสมบัติ และสืบค้นหลักฐานเชิงประจักษ์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพยาบาลทารกแรกเกิด สมรรถนะพยาบาลทารกแรกเกิด 3) พัฒนาและการดำเนินการตามแผนร่างแบบประเมินสมรรถนะจากงานวิจัยที่ผ่านมาและการสอบถามกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดหมวดหมู่ได้สมรรถนะ 7 ด้าน จำนวน 68 ข้อ ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ประกอบด้วย กุมารแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ 2 ท่าน อาจารย์พยาบาลผู้เชี่ยวชาญด้านการพยาบาลเด็กและวัยรุ่น 1 ท่าน และพยาบาลผู้เชี่ยวชาญด้านการพยาบาลทารกแรกเกิด 2 ท่าน 4) วางแผนวิธีการรวบรวมข้อมูล โดยนำร่างแบบประเมินสมรรถนะที่ได้ 7 ด้าน จำนวน 57 ข้อ นำไปทดลองใช้กับหอผู้ป่วยทารกแรกเกิดป่วย โรงพยาบาลแห่งหนึ่งที่มีบริบทคล้ายกับโรงพยาบาลสกลนคร (pilot study) ได้ข้อเสนอแนะในด้านการปฏิบัติการพยาบาล ให้ระบุหัวข้อตามบริบทของโรงพยาบาลสกลนคร และ 5) ระบุสมรรถนะและการกำหนดกรอบสมรรถนะ

ระยะที่ 2 ประเมินระดับสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพทารกแรกเกิด (มีนาคม – เมษายน พ.ศ. 2566) ดำเนินการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive research) กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเฉพาะเจาะจงตามคุณสมบัติที่กำหนด กลุ่มตัวอย่างเป็นพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยทารกแรกเกิด อย่างน้อย 1 ปี ไม่ย้ายหน่วยงาน ลาออก หรือเกษียณในระหว่างการศึกษา และมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพการพยาบาลและผดุงครรภ์ จำนวน 15 คน เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบบันทึกรายการสมรรถนะที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวข้องกับสมรรถนะการพยาบาลทารกแรกเกิด จากตำรา วารสารทั้งในและต่างประเทศ

2. แบบสอบถามระดับสมรรถนะการพยาบาลทารกแรกเกิด มี 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ

ประสบการณ์ปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยทารกแรกเกิด

ส่วนที่ 2 เป็นการสอบถามเกี่ยวกับระดับของสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพ แบ่งเป็น 7 ด้าน ได้แก่ 1) สมรรถนะด้านการประเมินสภาวะสุขภาพทารกแรกเกิด จำนวน 7 ข้อ 2) สมรรถนะด้านการปฏิบัติการพยาบาลทารกแรกเกิด จำนวน 20 ข้อ 3) สมรรถนะด้านการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จำนวน 8 ข้อ 4) สมรรถนะด้านความปลอดภัยและการป้องกันการติดเชื้อ จำนวน 8 ข้อ 5) สมรรถนะด้านการสื่อสาร การให้ข้อมูล และการประสานงาน จำนวน 3 ข้อ 6) สมรรถนะด้านการบริหารยา จำนวน 8 ข้อ และ 7) สมรรถนะด้านการใช้อุปกรณ์และเทคโนโลยีทางการแพทย์ จำนวน 3 ข้อ จำนวนรวมทั้งสิ้น 57 ข้อ ลักษณะข้อคำถามเป็นการประมาณค่า 5 ระดับ เกณฑ์การให้คะแนนระดับสมรรถนะ 5 ระดับ ดังนี้ ระดับสมรรถนะน้อยที่สุด น้อย ปานกลาง ดี และดีมาก ให้คะแนน 1, 2, 3, 4 และ 5 ตามลำดับ¹³ นำคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ยรายด้าน รายข้อ และแปลความหมายของระดับคะแนนโดยยึดเกณฑ์ดังนี้¹³ คะแนนเฉลี่ย 1.00–1.49 หมายถึง ระดับสมรรถนะอยู่ในเกณฑ์น้อยที่สุด คะแนนเฉลี่ย 1.50–2.49 หมายถึง ระดับสมรรถนะอยู่ในเกณฑ์น้อย คะแนนเฉลี่ย 2.50–3.49 หมายถึง ระดับสมรรถนะอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 3.50–4.49 หมายถึง ระดับสมรรถนะอยู่ในเกณฑ์ดี คะแนนเฉลี่ย 4.50–5.00 หมายถึง ระดับสมรรถนะอยู่ในเกณฑ์ดีมาก

การทดสอบคุณภาพแบบสอบถาม ผู้วิจัยนำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา แล้วนำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุง และคำนวณค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity index: CVI) ได้เท่ากับ 1.0 และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้หอผู้ป่วยทารกแรกเกิดป่วย โรงพยาบาลแห่งหนึ่งที่มีบริบทคล้ายกับโรงพยาบาลสกลนคร จากนั้นคำนวณค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาคได้เท่ากับ 0.94

ข้อพิจารณาจริยธรรม

การวิจัยครั้งนี้ผ่านการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยโดยคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยของโรงพยาบาลสกลนคร เลขที่เอกสารรับรอง COA/1 No.020/2565 ลงวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2565 การนำเสนอข้อมูล และการ

รายงานผลการวิจัยทำในภาพรวมเท่านั้น

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 ดำเนินการดังนี้ 1) การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพทารกแรกเกิด ที่ได้จากตำรา วารสาร ทั้งต่างประเทศและภายในประเทศ จำนวน 6 เรื่อง^{7,8,9,10,11,12} 2) การสัมภาษณ์กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ พยาบาลวิชาชีพที่ผ่านการอบรมเฉพาะทางการพยาบาลทารกแรกเกิด จำนวน 7 คน 3) นำข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมและการสัมภาษณ์ กำหนดเป็นสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพทารกแรกเกิด (ร่าง) และ 4) นำสมรรถนะฉบับร่างเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิ พิจารณาและแก้ไขตามข้อเสนอแนะ สรุปเป็นสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพทารกแรกเกิด โรงพยาบาลสกลนคร

ระยะที่ 2 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างตามแบบสอบถามสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพทารกแรกเกิด จำนวน 15 คน ครบถ้วนตามกลุ่มตัวอย่างที่ตั้งเป้าหมายไว้ คิดเป็นร้อยละ 100

การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

1. ระยะพัฒนาแบบประเมินสมรรถนะ นำข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมหรือสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่มีเนื้อหาเดียวกันหรือคล้ายคลึงกัน รวบรวมเป็นข้อเดียวกัน ข้อมูลที่แตกต่างกันแยกเป็นรายชื่อ

2. ระยะประเมินระดับสมรรถนะ นำเสนอข้อมูลมาคำนวณค่าร้อยละและค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation, S.D.)

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาแบบประเมินสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพทารกแรกเกิด พบว่า จากการทบทวนงานวิจัยและผู้เชี่ยวชาญสรุปได้แบบประเมินสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพทารกแรกเกิด โรงพยาบาลสกลนคร ประกอบด้วย 7 สมรรถนะ รวม 57 ข้อ ดังนี้ 1) สมรรถนะด้านการประเมินสถานะสุขภาพทารกแรกเกิด จำนวน 7 ข้อ เช่น สังเกตและเฝ้าระวังอาการผิดปกติที่พบได้บ่อยในระยะแรกเกิดหรือแรกรับ เช่น สัญญาณชีพ ลักษณะสีผิว การรับนม การขับถ่าย และความตื่นตัวของทารก 2) สมรรถนะด้านการปฏิบัติการพยาบาลทารกแรกเกิด จำนวน 20 ข้อ เช่น มีทักษะในการแปลค่าผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการที่ผิดปกติ และให้การพยาบาลเบื้องต้นได้อย่างถูกต้อง และรายงานแพทย์

ได้ในเวลาที่เหมาะสม 3) สมรรถนะด้านการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จำนวน 8 ข้อ เช่น ประเมินปัญหา อุปสรรคของมารดาและทารกในการให้นมแม่ และเลือกวิธีการช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสม เช่น มารดาหัวนมบอดนม ทารกมี Tongue tie , Cleft lip , Cleft palate 4) สมรรถนะด้านความปลอดภัยและการป้องกันการติดเชื้อ จำนวน 8 ข้อ เช่น ประเมินสภาพผิวหนัง และประเมินความผิดปกติของผิวหนังที่เกิดจากการติดเชื้อได้ 5) สมรรถนะด้านการสื่อสารการให้ข้อมูล และการประสานงาน จำนวน 3 ข้อ เช่น สามารถให้ข้อมูลที่จำเป็นแก่บุคลากรในทีม บิดามารดาที่ต้อง และเข้าใจง่าย 6) สมรรถนะด้านการบริหารยา/สารน้ำ จำนวน 8 ข้อ เช่น มีความรู้ในการประเมินภาวะแทรกซ้อนจากการให้ยา/สารน้ำ และ 7) สมรรถนะด้านการใช้อุปกรณ์และเทคโนโลยีทางการแพทย์ จำนวน 3 ข้อ เช่น มีความรู้ความสามารถติดตั้ง ปรับและใช้ระบบสัญญาณเตือนของอุปกรณ์ทางการแพทย์ได้โดยทารกไม่เกิดอันตราย

2. การศึกษาระดับสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพทารกแรกเกิด

2.1 ข้อมูลทั่วไป กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงทั้งหมด อายุเฉลี่ย 31.4 ปี (S.D. = 0.68) อายุน้อยที่สุด 25 ปี และอายุมากที่สุด 47 ปี จำนวน 1 คน เท่ากัน จำนวนมากที่สุด มีอายุในช่วง 20-29 ปี จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 53.34 ประสบการณ์ปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยทารกแรกเกิดเฉลี่ย 7.6 ปี โดยปฏิบัติงานมากกว่า 5 ปี มีจำนวนมากที่สุด คือ 8 คน คิดเป็นร้อยละ 53.34 รองลงมาคือปฏิบัติงาน 2-3 ปี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 และประสบการณ์ปฏิบัติงาน จำนวน 1-2 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 13.33

2.2 ผลการประเมินสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพทารกแรกเกิดพบว่า พยาบาลวิชาชีพทารกแรกเกิด โรงพยาบาลสกลนคร ตามการรับรู้ของตนเองพบว่า สมรรถนะภาพรวมมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ = 4.38, S.D. = 0.69) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยคะแนนสูงสุด คือ ด้านความปลอดภัยและการป้องกันการติดเชื้อ ซึ่งมีสมรรถนะระดับดีมาก ($\bar{X}$ = 4.61, S.D. = 0.55) รองลงมาเป็น สมรรถนะระดับดี คือ ด้านปฏิบัติการพยาบาลทารกแรกเกิดและด้านการใช้อุปกรณ์และเทคโนโลยีทางการแพทย์ ที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X}$

= 4.48, S.D. = 0.69) ด้านการประเมินสภาวะสุขภาพทารกแรกเกิด ($\bar{X}$ = 4.28, S.D.=0.68) ด้านการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ($\bar{X}$ = 4.24, S.D.= 0.75) ด้านการบริหารยา ($\bar{X}$ = 4.23, S.D.=0.68) และด้านการสื่อสาร การให้ข้อมูลทารกแรกเกิด (n = 15)

และการประสานงาน มีค่าคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X}$ = 4.00, S.D. = 0.63) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การประเมินระดับสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพ

ลำดับที่	รายการสมรรถนะ	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1	ด้านการประเมินสภาวะสุขภาพทารกแรกเกิด	4.28	0.68	ดี
2	ด้านปฏิบัติการพยาบาลทารกแรกเกิด	4.48	0.69	ดี
3	ด้านการส่งเสริมเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	4.24	0.75	ดี
4	ด้านความปลอดภัยและการป้องกันการติดเชื้อ	4.61	0.55	ดีมาก
5	ด้านการสื่อสาร การให้ข้อมูล และการประสานงาน	4.00	0.63	ดี
6	ด้านการบริหารยา/สารน้ำ	4.23	0.68	ดี
7	ด้านการใช้อุปกรณ์และเทคโนโลยีทางการแพทย์	4.44	0.69	ดี
โดยรวม		4.38	0.69	ดี

2.3 ประสิทธิภาพปฏิบัติงานกับระดับสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพทารกแรกเกิด พบว่าพยาบาลวิชาชีพที่มีประสบการณ์มากกว่า 5 ปี มีค่าคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}$ = 4.66, S.D. = 0.51) รองลงมาคือ

ประสบการณ์ปฏิบัติงาน 2-3 ปี และ 1-2 ปี มีค่าคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะอยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ = 4.18, S.D. = 0.74) และ ($\bar{X}$ = 3.79, S.D. = 0.68) ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ประสิทธิภาพปฏิบัติงานกับระดับสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพทารกแรกเกิด (n = 15)

ประสบการณ์ปฏิบัติงาน ในหอผู้ป่วยทารกแรกเกิด	ระดับสมรรถนะ		การแปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
1-2 ปี	3.79	0.68	ดี
2-3 ปี	4.18	0.74	ดี
5 ปีขึ้นไป	4.66	0.51	ดีมาก

วิจารณ์และข้อสรุป

แบบประเมินสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพทารกแรกเกิด โรงพยาบาลสกลนครที่พัฒนาขึ้น มีทั้งหมด 7 ด้าน ดังนี้ สมรรถนะด้านการประเมินสภาวะสุขภาพทารกแรกเกิด ด้านการปฏิบัติการพยาบาลทารกแรกเกิด ด้านการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ด้านความปลอดภัยและการป้องกันการติดเชื้อ สมรรถนะด้านการสื่อสาร การให้ข้อมูล และการประสานงาน สมรรถนะด้านการบริหารยา/สารน้ำ และสมรรถนะด้านการใช้อุปกรณ์และเทคโนโลยีทางการแพทย์ ตามบริบทของโรงพยาบาลสกลนครที่ให้การดูแลทารกแรกเกิดตั้งแต่แรกคลอดที่ต้องมีการประเมินและให้การพยาบาล

ตามปัญหา รวมถึงการสื่อสารประสานงานเพื่อให้ทารกและครอบครัวได้รับการดูแลตามมาตรฐาน สอดคล้องกับวิไลเลิศธรรมเทวี¹⁴ ที่กล่าวว่า พยาบาลควรให้การดูแลทารกตามหลักการพยาบาลทารกแรกเกิด ได้แก่ การดูแลทางด้านการหายใจ การควบคุมอุณหภูมิกาย การดูแลให้อาหารและสารน้ำ การป้องกันการติดเชื้อ การส่งเสริมความผูกพันระหว่างมารดาบิคาบกับทารก การส่งเสริมความปลอดภัย การตรวจคัดกรองในทารกแรกเกิด และการจำหน่ายทารกแรกเกิดและติดตามเยี่ยมที่บ้าน และพบว่าระดับสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพทารกแรกเกิด โรงพยาบาลสกลนคร ตามการรับรู้ของตนเองด้านที่มากที่สุดคือ ด้านความปลอดภัย

และการป้องกันการติดเชื้อ เนื่องจากนโยบายของโรงพยาบาลสกลนครที่มุ่งเน้นความปลอดภัยของผู้ป่วยเป็นสำคัญ อีกทั้งการควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลยังเป็นสมรรถนะหลักของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลสกลนคร ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาของสิริรัตน์ ฟองจันทร์⁸ ที่พบว่าสมรรถนะด้านที่มากที่สุด คือ ด้านการประเมินสภาวะสุขภาพทารกแรกเกิด อีกทั้งยังพบว่าพยาบาลวิชาชีพที่มีประสบการณ์ปฏิบัติงานตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป จะมีสมรรถนะระดับดีมาก สอดคล้องกับแนวคิดของเบนเนอร์¹⁵ ที่กล่าวว่าผู้มีประสบการณ์ระดับเชี่ยวชาญจะเป็นผู้ที่สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง มีพื้นความรู้และประสบการณ์สูงจนเกิดความเชี่ยวชาญในการทำงาน มีความแม่นยำ ไม่ซ้ำซ้อนหรือสูญเสีย มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ที่เป็นประโยชน์ต่องานเสมอ

ดังนั้น เพื่อให้การดูแลทารกแรกเกิดได้อย่างปลอดภัย มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานและมีประสิทธิภาพนั้น พยาบาลวิชาชีพที่ให้การดูแลจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทักษะและความรู้เพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อการดูแลผู้ป่วยที่มีประสิทธิภาพต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ จิระแพทย์. มาตรฐานการดูแลทารกแบบองค์รวมของกรมอนามัย. ใน: เพิ่มศักดิ์ สุเมฆศรี, นารศ วงศ์ไพฑูรย์, พงนิย ผดุงเกียรติวัฒนา, และณัฐฉิ ศรีสันติโรจน์, บรรณาธิการ. ความก้าวหน้าและเสริมความท้าทายในเวชปฏิบัติปริทัศน์. กรุงเทพฯ: ยูเนี่ยน ศรีเอช; 2558.
- กลุ่มการพยาบาล โรงพยาบาลสกลนคร. คู่มือบริหารกลุ่มการพยาบาล. สกลนคร: โรงพยาบาล สกลนคร; 2565.
- กลุ่มงานกุมารเวชกรรม โรงพยาบาลสกลนคร. สถิติกลุ่มงานกุมารเวชกรรม โรงพยาบาลสกลนคร. สกลนคร: โรงพยาบาลสกลนคร; 2565.
- Marrelli AF, Tondara J, Hoge MA. Strategies for developing competency model. Adm Policy Ment Health 2005;32(5-6):533-561.
- จุไรรัตน์ วัชรอาสน์, วารุณี มีหลาย, อัจฉรา พิทักษ์ศิลป์, พิรภาพ คำแพง. สมรรถนะการพยาบาลทารกแรกเกิดวิกฤตของพยาบาลวิชาชีพ เขตบริการสุขภาพที่ 6 กระทรวงสาธารณสุข. ว. วิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ 2560; 11(1):99-109.
- สมพิศ เหมเกษ, ปัสสสิริ ทับสุริ, เพชรสมร มีธรรม, กาญจนา วงศ์อินตา. ผลการพัฒนาสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลมุกดาหาร. ว. โรงพยาบาลสกลนคร 2566;(26)1:101-114.
- ผ่องแพ้ว พุ่มศรีนิล. การวิเคราะห์ตัวประกอบสมรรถนะพยาบาลทารกแรกเกิดวิกฤติ [วิทยานิพนธ์ ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต]. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2553.
- สิริรัตน์ ฟองจันทร์. การพัฒนาสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพในการพยาบาลทารกแรกเกิดในโรงพยาบาลระดับตติยภูมิแห่งหนึ่ง สังกัดสำนักการแพทย์กรุงเทพมหานคร [วิทยานิพนธ์ พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต]. นครปฐม: มหาวิทยาลัยคริสเตียน; 2558

ข้อเสนอแนะ

- ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ หน่วยงานสามารถกำหนดสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพที่ให้การพยาบาลทารกแรกเกิด อีกทั้งควรเพิ่มเติมสมรรถนะด้านงานวิจัย การพัฒนางานคุณภาพ และทักษะความเป็นผู้นำ เพื่อให้ครอบคลุมครบถ้วนและมีประสิทธิภาพต่อไป
- ข้อเสนอแนะในการการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาวิจัยรูปแบบการพัฒนา หรือรูปแบบการนิเทศสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพในการพยาบาลทารกแรกเกิด

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ แพทย์หญิงจุฑารัตน์ นันตะสุข ประธานคณะกรรมการพัฒนาระบบบริการ Service Plan สาขาทารกแรกเกิด เขตสุขภาพที่ 8 นางวิภากรณ์ วราอัสวปติ หัวหน้ากลุ่มงานการพยาบาลผู้ป่วยกุมารเวชกรรม โรงพยาบาลสกลนคร และเจ้าหน้าที่กลุ่มงานกุมารเวชกรรม โรงพยาบาลสกลนคร ที่ให้ความร่วมมือในการวิจัยในครั้งนี้เป็นอย่างดี จนทำให้การวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วง

9. วิมลรัตน์ เชาวินัย, สุทธิพร มูลศาสตร์, วันเพ็ญ แก้วปาน, รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการดูแลทารกแรกเกิดของพยาบาลวิชาชีพ ในหน่วยการพยาบาลทารกแรกเกิด ศูนย์การแพทย์ปัญญานันทภิกขุ ชลประทาน.
ว. พยาบาลทหารบก 2562;20(3):256-265.
10. Royal College of Nursing. Career, education and competence framework for neonatal nursing in the UK RCN guidance [Internet]. 2015 [Cited 2023 Jun 20]. Available from: <https://www.rcn.org.uk/Professional-Development/publications/pub-004641>
11. Shelley R. Australian Standards for Neonatal Nurses Australian College of Neonatal Nurses Inc [Internet]. 2012 [Cited 2023 Jun 20]. Available from: <https://www.silo.tips/download/australian-standards-for-neonatal-nurses>
12. American Nurses Association and National Association of Neonatal Nurses. Neonatal Nursing: Scope and Standards of Practice. 2nd ed. Georgia: Nursesbook; 2013.
13. ชุศรี วงศ์รัตนะ. เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. กรุงเทพฯ: เทพเนรมิตการพิมพ์; 2553.
14. วิไล เลิศธรรมเทวี. การพยาบาลทารกแรกเกิดที่มีภาวะหายใจลำบาก.ใน: ศรีสมบุรณ์ มุกสิก สุกนธ์ และคณะ, บรรณาธิการ. ตำราการพยาบาลเด็ก เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ฟรี-วัน; 2555.
15. Benner P. From novice to expert: Excellence and power in clinical nursing practice. California: Addison-Wesley; 1984.